

Kısaca Konu Başlıkları gizle

- 1 Dil ve Düşünce İlişkisi Tanımları
  - 1.1 Edward Sapir (Sapir) (1884-1939)
  - 1.2 W. Humboldt (Humbolt) (1767-1835)
  - 1.3 Johann Georg Hamann (Haman) (1730-1788)
  - 1.4 Christian Thomasius (Tomasius) (1655-1728)
  - 1.5 Prof. Nermi Uygur (1925-2005)
  - 1.6 Van der Werden (Verden) (1903-1996)
  - 1.7 L. Couturat (Kotrat) (1868-1914)
  - 1.8 L. S. Vygotski (Vigoski) (1896-1934)
  - 1.9 Humboldt
  - 1.10 Aydın Sayılı (1913-1993)
- 2 Dil ve Düşünce Hakkında SSS
  - 2.1 Dil ve Düşünce Arasında Nasıl Bir İlişki Vardır?
  - 2.2 Dil Nedir? Mantık
  - 2.3 Düşünme Nedir? Mantık

Dil ve düşünme arasındaki ilişki filozofların, psikologların ve dilcilerin üzerinde durdukları, çok tartışmalı, önemli bir konudur.

Tartışma şu sorular etrafında olur:

Dil mi öncedir, düşünce mi?

Biri diğerinin sebebi mi?

Her ikisi birlikte ortaya çıkan bir olgu mu?

Dil yalnız bir aktarma aracı mıdır, yoksa düşünmenin oluşmasında rol de oynar mı?

Dilsiz **düşünme** olur mu?

Bu sorulara verilen cevapları ele alarak iki konunun birbirleri ile olan ilişkisini belirtip bir değerlendirme yapalım.

Dil: bilinçli olarak meydana getirilmiş, toplumsallaşmış bir semboller sistemidir. Bu vasıta ile insan duygu ve düşüncelerini başkasına aktarır.

Düşünme: Geniş anlamı ile zihnin bütün faaliyetlerini kapsar. İnsanın, hüküm verme, akıl **yürütme**, seçme, açıklama yapma, mukayese etme, tanımlama gibi fiilleri gerçekleştirme yetkisidir.

Dil ve Düşünce İlişkisi Tanımları

Edward Sapir (Sapir) (1884-1939)

Düşünme ile dil birbirinden ayrılmaz. Dil bilimci Edward Sapir'in (**Sapir**) (1884-1939) dediği gibi: *"Diller düşüncemizi kuşatan elbise gibidir."*

W. Humboldt (Humbolt) (1767-1835)

"W. Humboldt (Humbolt) (1767-1835) dili düşüncenin bir âleti hâlinde görmez, ona göre dil düşünceyi yaratan şeydir... Bir yazısında dilin sadece bilinen hakikatleri tasvir eden bir araç olmayıp, daha çok bilinmeyeni keşfeden bir araç olduğunu söylemekle dilin düşünce yaratan bir âlet olduğuna işaret etmiştir."

Johann Georg Hamann (Haman) (1730-1788)

*"Johann Georg Hamann (Haman) (1730-1788) da düşünce ile dili aynılaştırır. Hamann'a göre akıl kendi içinde kapalı, soyut bir şey değildir. Akıl **anlama** süreçlerinin bütününden ibaret bir şeydir ama anlama dediğimiz şey de ancak dille gerçekleşebilir. Onun için Hamann, dil olmasaydı akıl da olmazdı, der."*

Christian Thomasius (Tomasius) (1655-1728)

"Alman aydınlanması düşünürü Christian Thomasius (Tomasius) (1655-1728) da dilsiz, sözsüz akıl yoktur, diyor."

Prof. Nermi Uygur (1925-2005)

Prof. Nermi Uygur (1925-2005) şöyle diyor: *"Düşünmek için dile gerek duyar insan, dil olmayınca düşünme de yoktur... İnsan düşünmesi hiçbir zaman dil dışında gerçekleşme olanağı bulamaz. Düşünme dilde dil aracılığı ile olup biter."*

Van der Werden (Verden) (1903-1996)

Dil olmadan düşünmenin mümkün olduğunu matematikçi Van der Werden (**Verden**) (1903-1996) iddia etmiştir. Ona göre dil, geometrik düşünmeye sonradan girer. O da geometrik şekli adlandırdığımızda girer. Dilin iştiraki olmadan da mefhumlar (**notion**) teşkil etmek mümkündür. Bu durumda düşünme doğuştan dil ise kazanılmış şeydir. Van der

Werden tezine sağır ve dilsizlerin durumunu örnek gösterir.

Sağır ve dilsizler dilden bağımsız olarak düşünürler ve bütün normal insanlar gibi doğuştan olan düşünme yetisine sahiptirler. Onların jest diline gelince o bir eklemdir (**suplement**) ve dilin katılması olmadan bu form altında mevcut olanın ifadesidir.

L. Couturat (Kotrat) (1868-1914)

Düşünmenin dil tarafından meydana getirildiği fikrine karşı koyan bir filozof da L. Couturat (**Kotrat**) (1868-1914)'dır.

Diyor ki: ***“Eğer insanlar aralarında iletişimde bulunabiliyorlarsa, bu demektir ki onlar aşağı-yukarı aynı fikirleri oluşturmaya muktedirler ve fikirler arasında aynı ilişkileri koruyorlardır. Dolayısıyla fikirler arasında ilişkilerin incelenmesi dilin incelenmesinden öncedir. Başka deyimli mantık, lenuistik (dil) ve sosyolojiden öncedir.”***

L. S. Vygotski (Vigoski) (1896-1934)

Rus psikologu L. S. Vygotski (Vigoski) (1896-1934) ise şöyle bir tez ileri sürer: Dilin ve zihnin doğuşu dikkate alındığında, düşünmenin gelişmesi sözün gelişmesinden öncedir. Başlangıçta düşünmenin ve dilin yolları ayrıdır. Fakat belli bir anda bunlar rastlaşır ve bir birlik oluştururlar. Dil ile düşünmenin önceliği, sonralığı, birliği ve ayrılığı konularında farklı düşünenler, bu iki sürecin sıkı işbirliği fikrinde birleşirler.

Bu işbirliği o derecede ileridir ki, bu iki süreç bazı dillerde tek kelime ile ifade edilmiştir. Şimdi düşünme ile ilgili olarak anadilin durumuna dikkat çekmek istiyorum: Bir kişi anadilin oluşturduğu dünya içindedir ve ona tam hâkimdir. Dünyayı kendi anadilinin penceresinden görür.

Humboldt

Humboldt diyor ki: ***“Diller öyle bir karakter kazanırlar ki, her milletle karakteri, onlarda, törelerde, âdetlerde olduğundan daha iyi anlaşılır.”*** Ayrıca şu hususa da işaret ediyor: Hiçbir insan yabancı bir dilin dünya görüşü içine tamamen giremez. Çünkü kendi dilinin dünya görüşünün baskısı altındadır.

Kendi dilinin dünya görüşü ona hâkimdir ve ona belli bir yön vermiştir. ***“Bir milletin, ancak kendi dilinin gelişmesi gerekli bir dereceye ulaştığı zaman büyük ve***

dahiyâne bir fikrî ilerleme yapar."

Aydın Sayılı (1913-1993)

Bilim tarihçisi Aydın Sayılı (1913-1993) da **"Zengin ve geliştirilmiş ve olgunlaşmış bir dil düşünce oluşmasında, daha az gelişmiş bir dile kıyasla, daha fazla kolaylaştırır. Toplumlar da kendi dillerini geliştirdikleri ölçüde düşünce faaliyeti bakımından yüksek varlık gösterirler."**

Dil ve Düşünce Hakkında SSS

Dil ve Düşünce Arasında Nasıl Bir İlişki Vardır?

Dil ve düşünme arasındaki ilişki filozofların, psikologların ve dilcilerin üzerinde durdukları, çok tartışmalı, önemli bir konudur. Bu nedenle tek bir cümle ile bu ilişkiyi açıklayabilmek pek mümkün değildir. Konu içeriğini doğru bir şekilde incerseniz filozof, dilbilimci gibi önemli şahsiyetlerin dil ve düşünce açıklamalarını göreceksiniz.

Dil Nedir? Mantık

Dil: bilinçli olarak meydana getirilmiş, toplumsallaşmış bir semboller sistemidir. Bu vasıta ile insan duygu ve düşüncelerini başkasına aktarır.

Düşünme Nedir? Mantık

Düşünme: Geniş anlamı ile zihnin bütün faaliyetlerini kapsar. İnsanın, hüküm verme, akıl yürütme, seçme, açıklama yapma, mukayese etme, tanımlama gibi fiilleri gerçekleştirme yetkisidir.

Mantık Ders Notları